TEXT 6 juny 2005

La cohesió lingüística

JESÚS TUZÓN

¿Cohesió en dues llengües? Si, en el regne de la utopia, les llengües que trobem se situessin al mateix nivell funcional,potser sí; però sembla que no és aquesta la qüestió que considerem,i la història (i la pràctica quotidiana) ens donen exemples abundants de desequilibri quan dues llengües són presents en un mateix espai…, i una d'aquestes és l'oficial d'un estat totpoderós i va camí de deixar l'altra, la històrica i encara actual, en una situació de feblesa profunda. És davant d'aquesta qüestió que cal fer efectiu el dret a la llengua pròpia del territori i convertir-la en el factor bàsic (potser no l'únic) de cohesió social, sense interferències ni imposicions alienes a la voluntat d'un poble (recordem-ho: sis mil llengües en poc més de dos-cents estats). "Un estat, una llengua" és, doncs, una de les afirmacions més destructives de la diversitat humana,una aberració que atempta contra la pluralitat, natural i històrica, de la nostra espècie.

Queda per considerar una qüestió també de la màxima importància i actualitat en aquests temps nostres. Quan una persona es veu forçada a deixar la seva terra i arriba a un altre espai,el que li passa pel cap no és d'imposar-hi res de res. En el cas més desesperat, perfectament comprensible i respectable, intentarà la supervivència sense perdre cap arrel. Però el més normal i previsible és que vulgui obrir les portes (si el deixen) a noves adquisicions, llengua inclosa.¿Quina llengua?La que trobi al seu voltant, òbviament,i no pas l'amagada. Adquirirà, doncs,la llengua que li permeti sobreviure, progressar i relacionar-se amb l'entorn. És aquí que es planteja una qüestió de la màxima gravetat: no són els "nouvinguts" els responsables de la situació d'una llengua prohibida i silenciada. ¿Faran seva aquesta llengua que encara és a la teulada i que no saben de quin costat caurà? Potser sí, si es creen les associacions afectives que deriven d'un paquet global: papers i estabilitat; feina digna remunerada amb justícia; accés a l'habitatge, l'educació, la sanitat, el lleure; acolliment sense discriminacions, afectuós si és possible. Una vida plenament humana que afavoreixi les sintonies afectives: aquesta terra val la pena i em convé. I em convé la llengua pròpia d'aquesta terra.

(Extret de *Patrimoni natural*,Barcelona.Empúries,2004; pàg.104-105)

REALITZA UN **COMENTARI CRÍTIC DEL TEXT** I DESENVOLUPA **DUES DE LES QUATRE** QÜESTIONS SEGÜENTS.

QÜESTIONS

1) Defineix què volen dir les paraules següents presents al text:

a.UTOPIA(L.1)

b.ARREL(L.19)

c.ALIENES(L.9)

2) Explica quin procés de formació de nous mots ha originat els mots següents i per a cada mot escriu-ne un altre format mitjançant el mateix procés que continga un dels morfemes constitutius (afix, arrel o base) del mot de partida:
a.DESEQUILIBRI(l.4)
b.ÒBVIAMENT(l.21)
c.NOUVINGUT(l.24)

3) Digues quin tipus d'oració subordinada és la que apareix subratllada als extractes següents i subtitueix-la per un nom, un pronom, un adjectiu, un adverbi o un sintagma reposicional,segons corresponga. La nova expressió no ha de recollir necessàriament el significat de l'element substituït però ha de ser adequada al context lingüístic:
a)"Quan una persona es veu forçada a deixar la seva terra i arriba a un altre espai, el que li passa pel cap no és d'imposar-hi res de res."(l.16-17)
b) "Però el més normal i previsible és que vulgui obrir les portes" (l.19-20)
c) "Potser sí, si es creen les associacions afectives que deriven d'un paquet global" (l.27)

4) Digues quina funció sintàctica fan els sintagmes subratllats en els fragments següents, extrets del text; després, torna a escriure els fragments substituint aqueixos sintagmes pels pronoms febles corresponents:
a. "(…) i la història (i la pràctica quotidiana) ens donen **exemples abundants de desequilibri**(…)" (l.4)
b. "Quan una persona es veu forçada **a deixar la seva terra** i arriba a un altre espai, el que li passa pel cap no és d'imposar-hi res de res."(l.16-17)
c. "Una vida plenament humana que afavoreixi **les sintonies afectives.**" (l.30)

COMENTARI DE TEXT

1.PRESENTACIÓ

Pel que sembla a un primer colp d'ull(ullada) ens trobem davant un text unitari (el fet que pertanya a un llibre de més de cent pàgines, no ha de preocupar-nos, ja que podria tractar-se d'un capítol molt curt o, bastant més probable, d'una recopilació d'articles en forma de llibre), escrit pel sociolingüista valencià Jesús Tuzón, professor durant molts anys de la Universitat de Barcelona. La falta de fotos i il.lustracions, fa que ens centrem, d'entrada en el codi lingüístic i prescindim de l'icònic. Només el codi tipogràfic –l'ús alternat de la lletra redona, cursiva i negreta crida,d'entrada, la nostra atenció.

2.CANAL

Òbviament, es tracta d'un text escrit, visual, cosa que implica: 1.Que és un text preparat,no improvisat. 2.Que ni emissor ni receptor comparteixen ni lloc ni espai i 3.Que la capacitat de resposta immediata del receptor està bastant limitada. És clar que Internet ha produït uns canvis en la interactivitat realment notables.

3.ÀMBIT D'ÚS

El tema sociolingüístic(especialitzat) que aborda el text ens faria pensar en l'àmbit acadèmic, concretament en les matèries de les ciències humanes o humanitats. La qüestió de la integració dels immigrants es pot il.lustrar amb estadístiques i quadres explicatius. I abordar de manera objectiva.L'autor, però, escull la subjectivitat, el to més familiar, l'estructura lliure del text, el llenguatge àgil i directe, l'alternança entre exposició i argumentació. Tot això ens duria a l'àmbit literari, encara que no al camp de la ficció. Seria més aviat un text assagístic. La defensa d'una tesi de la qual vol convéncer el lector, permetria incloure'l, potser, dins d'un article de fons(l'àmbit periodístic). Només amb les dades que hem recollit a la presentació, l'hauríem de col.locar a la frontera entre diversos àmbits.

4.MARC CULTURAL

S'aborda una qüestió tan actual com és de la integració lingüística dels nouvinguts als territoris catalanoparlants.

5.ESTRUCTURA TEXTUAL

Creiem que els dos paràgrafs,en aquesta ocasió, delimiten clarament les dues parts del text. De la l.1 a la l.14 (primer paràgraf) s'explica, però també es formula una tesi. De la l.15 a la l.31 (segon paràgraf)exactament igual: breu explicació i formulació d'una tesi, la de l'article, la que evoca el títol. Per tant, es tracta d'un text expositivoargumentatiu.

6.GÈNERE

Sabem que el gènere,en tipologia textual, no té el mateix sentit que en literatura.Ací l'apliquem a tota classe de textos. Tan "gènere" és un article d'opinió com un poema, un examen, el prospecte d'un medicament, un cartell, uns apunts, unes fitxes,un reportatge televisiu,etc. En aquest cas, creiem que és un article sobre tema sociolingüístic. L'altra possibilitat seria el text acadèmic o el text humanístic (assaig), però el to, assequible a la majoria de la gent ens fa pensar en un article, perquè manca de l'agilitat o l'agudesa i és massa llarg per considerar-lo columna d'opinió.

7.INTENCIÓ O FINALITAT

En aquest text, la finalitat és ,sobretot, orientar l'opinió del receptor (contribuir a crear el que es diu un "estat d'opinió" sobre el tema).

8.FUNCIONS DEL LLENGUATGE

Les funcions clàssiques del llenguatge que es donen cita en aquest text són, doncs, la conativa, pròpia dels textos d'opinió, i la funció referencial o representativa, que apareix quan l'autor explica sense valorar. També hi ha la funció expressiva, quan l'autor ressalta la seua subjectivitat.

9.MODALITATS ORACIONALS

L'alternança de les oracions enunciatives (afirmatives o negatives), pròpies dels textos objectius, i les interrogatives (l.1; l.21; l.26) i dubitatives(l.2; l.8; l.26) reforcen la subjectivitat i es proposen convidar el lector a meditar-hi (funció conativa)

10.VEUS DEL DISCURS

L'autor fa servir bàsicament la primera persona del plural. Més que un plural de modèstia, creiem que es tracta d'un plural inclusiu (abraça tant l'emisssor com el receptor: l.3;l.4;l.10).En les línies 31 "em convé" no és la veu de l'articulista, ni del receptor que parla, sinó la de l'al.ludit a l'article –el nouvingut- amb un estil directe fingit.

11.LA VARIACIÓ: REGISTRES I DIALECTES**.**

Pel que respecta a la varietat diafàsica o registre….,tant el tema tractat (molt específic: la cohesió lingüística d'una societat, però abordat de manera intel.ligible a tots) ,com el grau d'elaboració del text(preparat, però sense citacions ni relacions paratextuals), com el fet que l'autor s'adrece a un lector de cultura mitjana, renunciant a tecnicismes, dades, etc, que li restringiria l'auditori exigeix l'ús d'un registre estàndard.

Des del punt de vista de la variació diatòpica o dialectal, cal dir que ens trobem amb un text escrit a la manera com els no valencians escriuen el català. Potser ens sorprén tractant-se d'un autor valencià, però molt sovint aquells valencians que viuen i treballen a Barcelona solen optar pel català general. A vegades són exigències editorials. Altres, una elecció personal. És així, ens agrade o no. Trobem presents de subjuntiu en –I, i

no en –A/-E com és normal en el valencià escrit: "vulgui"(l.20), "trobi"(l.21),"permeti"(l.22), "afavoreixi"(l.30). També un imperfet de Subjuntiu "situessin"(l.2), les conegudes formes femenines del possessiu en –V "seva"(l.17; l.25), a més de l'adverbi de lloc "aquí"(l.23).

12.TÍTOL TEMA-TEMA TÍTOL

El tema, en tant que expressió breu i precisa del significat global del text, seria el següent: els catalanoparlants hem de guanyar-nos afectivament els nouvinguts perquè ells facen de la nostra –i no del castellà- la seua llengua d'integració(l.26-31)Com que el tema apareix formulat al final, la seua estructura és climàtica. El títol és remàtic per tal com recull només parcialment el tema.

13.RESUM BREU DEL TEXT

El nouvingut que arriba a la comunitat catalanoparlant té al seu abast dues llengües: la de l'estat i la catalana. Només si els facilitem la vida i els tractem amb afecte i solidaritat triaran la nostra com a vehicle d'integració en la nostra societat.

14.PROGRESSIÓ TEMÀTICA, PRESSUPOSICIONS…

Convindria saber com què és una comunitat lingüística i en què consisteix un procés de substitució (conceptes sociolingüístics tots dos) per entendre bé el text.

15.ESTRUCTURA TEXTUAL

Atés el seu caràcter bàsicament argumentatiu, el text presenta les següents parts:
1a part. (1r paràgraf) Una societat només pot cohesionar-se en una sola llengua. Hem de decidir quina és la llengua d'integració: la de l'estat o la nostra pròpia llengua. Els estats plurilingües com el nostre no són cap càstig derivat de l'enuig de Jehovà perquè l'home havia intentat de tocar el cel amb una torre.Tesi:el plurilingüisme és una riquesa, resulta de la varietat que caracteritza, en tants altres aspectes, l'espècie humana. Ara bé: en una comunitat concreta "només" es pot viure en una llengua. L'altra es coneix, però no s'hi viu.
2a part. (2n paràgraf) El nouvingut en principi no ve amb ànim d'exigir, més aviat ve disposat a enriquir-se culturalment. Però, en el cas de la nostra comunitat lingüística, només el tracte digne i l'estima dels naturals del país, farà que el nouvingut decidisca que la llengua que li convé saber per ser feliç a casa nostra, és el català.

16.COHERÈNCIA SEMÀNTICA

Aquest text presenta una gran coherència semàntica, perquè els 4 indicadors assenyalats per Charolles(1978) hi són ben presents.
---Regla de REPETICIÓ. Les oracions que componen el text s'encadenen mitjançant la repetició d'elements lèxics.Bàsicament, de la paraula

"llengua"(l.1; l.2;l.4;l.8; l.10…); "oficial"(l.6) "estat totpoderós"(l.5),"pròpia"(l.8), "feblesa"(l.7)
---Regla de PROGRESSIÓ. És impossible la cohesió d'un poble en dues llengües sense separació territorial + ¿en quina llengua es cohesionaran els nouvinguts.
---Regla de NO-CONTRADICCIÓ. Tot element nou s'integra en el significat global del text. No es pot defensar alhora una idea i la contrària.Per a la progressió i no contradicció n'hi ha prou de mirar l'estructura textual.
---Regla de RELACIÓ. Els fets, reals, estan relacionats entre ells mateixos, perquè es presenta, acarada, la situació general arreu del món, amb la integració lingüística en els països catalanoparlants.

17.ISOTOPIES, TÒPICS LITERARIS O FIGURES LITERÀRIES

Cal acabar ja amb el mite que considera la riquesa lingüística com un càstig diví, com una maledicció que l'ésser humà ha de suportar amb resignació.

18.IMPERSONALITZACIÓ I MODALITZACIÓ.

A més a més dels pocs casos de plural inclusiu,hi ha alguns casos d' impersonalització en el text. "Sembla que"(l.2), "Cal fer efectiu"(l.7), "Queda per considerar…"(l.15), "El més normal és"(l.19).
Respecte a la modalització, l'autor considera "utòpica" (lèxic valoratiu l.1) la cohesió en dues llengües, l'estat és "totpoderós"(l.5), la nostra comunitat lingüística és "feble"(l.7), la frase "Un estat, una llengua" és una "aberració"(l.12), una "afirmació destructiva"(l.11). És "comprensible i respectable"(l.18) que el nouvingut vulga conservar les seues arrels. És "normal" i "previsible"(l.19-20) que s'òbriga a noves realitats. "Feina digna" (l.27), "remunerada amb justícia"(l.28), "vida humana"(l.30),"acolliment afectuós"(l.29). A través de tot aquest lèxic valoratiu es reflecteix la subjectivitat de l'autor, cosa que deixa en franca minoria els verbs impersonalitzadors del principi.

19.LA COHESIÓ SINTÀCTICA

Si parlem dels connectors, cal dir que el caràcter argumentatiu es manifesta en l'ús del connector consecutiu "doncs"(l.11,l.20). El contrast de les idees s'expressa amb "però"(l.2,l.20), l'addició amb un "també"(l.15). Hauríem de ressaltar ,a més, com ja hem dit en parlar de les modalitats oracionals, els connectors de dubte("potser"l.2;l.8,"si el deixen"(l.20), "potser sí"(l.26) i "si és possible"(l.29) que palesen, que per a l'autor, la pilota està encara en joc, no se sap quina (llengua) guanyarà el partit. La forma verbal predominant és el present atemporal, el futur simple –resultats que s'obtindran si se segueixen els consells de l'autor- i el subjuntiu per a les coses probables. S'omet el verb en la primera línia per cridar l'atenció del lector "(És possible la)Cohesió en dues llengües?"(l.1) Enumeracions sense verb explícit(l.27-29),cosa que dóna agilitat al text.

20.LA REFERÈNCIA

Vegem la dixi:

personal	temporal	espacial
Trobem(l.2) **Aquesta(l.3)** **Considerem(l.3)** **Ens donen(l.4)** **Una d'aquestes(l.6)** **Aquesta qüestió(l.7)** **Recordem-ho(l.10)** **Aquesta llengua(l.25)** **Aquesta terra(l.30)** **Em convé(l.30,l.31)** **(dixi hipotètica del nouvingut que s'expressa en estil directe)**	**Aquests temps nostres(l.16)**	**El regne de la utopia(l.1)** **Un mateix espai(l.5)** **El seu voltant(l.21)** **L'entorn(l.23)** **Aquí(espai figurat)(l.23)**

És especialment ressenyable la presència quantiosa de pronoms febles, i possessius que donen una gran cohesió al text. Quant a la puntuació, cal dir que el text està escrit en redona, no hi ha citacions i la cursiva s'empra sols per esmentar el llibre d'on s'ha tret el text.

21.VALORACIÓ PERSONAL

Com hem vist en sociolingüística, si ja és difícil parlar de persones bilingües perfectes, capaços de viure indistintament en dos idiomes, parlar de territoris o països bilingües és molt més complicat. Si hi ha dues llengües en un mateix terrritori (espanyol i català, per exemple) i cada persona pot viure en la llengua que preferisca, aquest "bilingüisme" té els dies comptats perquè els països solen viure en una sola llengua. Ja sabeu quina acabaria imposant-se ací. I els immigrants, ¿quina llengua aprendrien per integrar-se? Això és el planteja l'article i tot i que ara per ara ací guanya el castellà, la partida, mentre quedaran catalanoparlants vius, encara no ha acabat.

QÜESTIONS

1) Defineix què volen dir les paraules següents presents al text:

a.UTOPIA(L.1) somni, fantasia, quimera, entelèquia.
b.ARREL(L.19) costum, tret cultural propi.
c.ALIENES(L.9) estrangeres, forasteres, forànies.

2) Explica quin procés de formació de nous mots ha originat els mots següents i per a cada mot escriu-ne un altre format mitjançant el mateix procés que continga un dels morfemes constitutius (afix, arrel o base) del mot de partida:

a.DESEQUILIBRI(l.4) desencant.
b.ÒBVIAMENT(l.21) naturalment
c.NOUVINGUT(l.24) nounat.

3) Digues quin tipus d'oració subordinada és la que apareix subratllada als extractes següents i subtitueix-la per un nom, un pronom, un adjectiu, un adverbi o un sintagma preposicional,segons corresponga. La nova expressió no ha de recollir necessàriament el significat de l'element substituït però ha de ser adequada al context lingüístic:

a)"Quan una persona es veu forçada a deixar la seva terra i arriba a un altre espai, el que li passa pel cap no és d'imposar-hi res de res."(l.16-17)
Subordinada temporal **Fora del seu país**

b) "Però el més normal i previsible és que vulgui obrir les portes" (l.19-20)
Subordinada substantiva en funció d'atribut. **La seua integració**

c) "Potser sí, si es creen les associacions afectives que deriven d'un paquet global" (l.27)
Oració subordinada adjectiva(de relatiu) **globals**

4) Digues quina funció sintàctica fan els sintagmes subratllats en els fragments següents, extrets del text; després, torna a escriure els fragments substituint aqueixos sintagmes pels pronoms febles corresponents:

a. "(…) i la història (i la pràctica quotidiana) ens donen **exemples abundants de desequilibri**(…)" (l.4) CD
   ENS **EN** DONEN ABUNDANTS.
b. "Quan una persona es veu forçada **a deixar la seva terra** i arriba a un altre espai, el que li passa pel cap no és d'imposar-hi res de res."(l.16-17)
   CRV s'**HI** VEU FORÇADA
c. "Una vida plenament humana que afavoreixi **les sintonies afectives.**" (l.30)
   CD que **LES** afavoreixi.